

Achtergrondinformatie wapenschilderij Steenberg Jan Peeters

Over de achtergronden van de wapenschilderijen, waartoe ook dat van Steenberg behoort, is te verwijzen naar onder meer

W.A. van Ham, *Wapens en vlaggen van Noord-Brabant*, Zutphen 1986, pag. 36; en

WA. Van Ham, *Noord-Brabantse wapens en vlaggen*, Zutphen 2023, pp. 15-16, 29, 34.

Uit deze twee publicaties het volgende:

Het wapenschilderij van Steenberg behoort tot een serie van in totaal 15 wapenschilderijen van Brabantse steden en bestuursdistricten, vervaardigd in 1804-1805 door de Bossche schilder Quirinus van Amelsfoort. Hij liet zich bij het werk assisteren door Franciscus Johannes de Groot. De serie was een opdracht van het toenmalige bestuur van het Departement Noord-Brabant, voorloper van wat we nu het *College van Gedeputeerden* noemen van de Provinciale Staten van Noord-Brabant. De reeks van 15 was bedoeld om opgehangen te worden in de vergaderzaal van het zogenaamde *Departementaal Hotel*, later *Gouvernementshuis* genaamd, het gebouw waar het departementaal bestuur zetelde. De schilderijen hingen dus boven de hoofden van de afgevaardigden van de betreffende steden en districten, met de bedoeling dat zij zich bewust zouden zijn van hun functie en hun waardigheid in historisch perspectief.

Het Gouvernementshuis is later het hoofdgebouw geworden van het Noordbrabants Museum. De 15 schilderijen hebben dit gebouw nooit verlaten. Lange tijd hebben ze allemaal in de voormalige vergaderzaal gehangen, de zaal waarvoor ze oorspronkelijk bedoeld waren, later zijn ze door het gebouw verspreid. Halverwege de jaren 1990 trof ik er een aantal aan in het trappenhuis van het gebouw. Momenteel hangen er drie in de vergaderzaal, *Steenbergen* hangt met *Bergen op Zoom* en enkele andere in de entreehal.

De aanleiding voor de opdracht aan Van Amelsfoort om deze schilderijen te vervaardigen, was een belangrijke gebeurtenis in de bestuurlijke geschiedenis van Noord-Brabant. Zoals je weet, had Staats Brabant (het huidige Noord-Brabant) in de 17^e en 18^e eeuw, dus tijdens de Republiek der Zeven Verenigde Provinciën, de status van vijandelijk gebied dat veroverd was en bezet werd gehouden. (Dat gold ook voor Limburg en Zeeuws-Vlaanderen.) Terwijl de andere gewesten hun eigen gewestelijk (provinciaal) bestuur hadden en hun eigen afgevaardigden in de Staten-Generaal, was dat niet het geval met de bezette gebieden. Staats Brabant werd niet door Brabanders bestuurd, maar rechtstreeks vanuit Den Haag en er waren geen Brabantse afgevaardigden in de Staten Generaal. Dat veranderde met de komst van de Franse tijd. Toen de Bataafse Republiek werd gesticht in 1795 werd Nederland bestuurlijk ingrijpend gereorganiseerd, zowel op lokaal, als op nationaal niveau. Een onderdeel daarvan was, dat Noord-Brabant een Departement (provincie) werd, net als de andere voormalige gewesten, en dezelfde status en dezelfde rechten kreeg.

De nieuwe bestuurlijke inrichting op lokaal niveau werd in eerste instantie gekopieerd naar de toenmalige inrichting van de Franse republiek. Dat bleek echter niet goed te werken, het model paste niet goed op wat in Nederland eeuwen lang gebruikelijk was geweest. In 1801-1802 werd er daarom een nieuwe grondwet aangenomen, waarbij de oorspronkelijke bestuurlijke indeling van Nederland op lokaal niveau in ere werd hersteld. Dat ging gepaard met het opnieuw in gebruik nemen van lokale bestuurlijke symboliek: met andere woorden, van de oude, uit de middeleeuwen stammende heraldiek. Om het bewustzijn van die oude tradities te bevorderen, gaf het departementaal bestuur van Brabant in 1804 de opdracht om 15 schilderijen te maken met de wapens van de oude Brabantse steden, waaronder Steenberg, en van de oude bestuursdistricten van Brabant, en om die dan in de vergaderzaal te hangen.